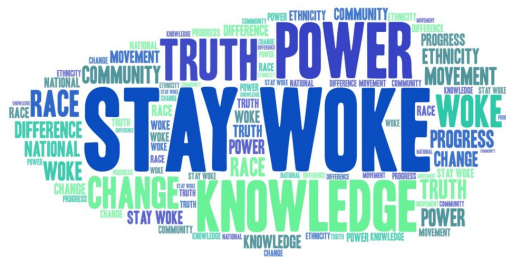

Woke – nová tvár starej herézy

Jozef Duháček

1. marca 2024 ✚ Spoločnosť ✚ Komentár

V nasledujúcom texte sa pozrieme bližšie na tézu profesora Fesera, podľa ktorého woke ideológia je len reinkarnácia starej dobrej gnózy. Gnosticizmu sme sa venovali v našom seriáli o herézach v separátnej kapitole, dotkli sme sa ho aj pri manicheizme a vrátime sa k nemu, keď sa dostaneme k stredovekým herézam.

Ilustračný obrázok, zdroj: flickr.com/EpicTop10.com

Na začiatku trinásteho storočia sa po celom južnom Francúzsku rozšírilo fanatické náboženské hnutie známe ako katari alebo albigénci a miestna šľachta prepadla jeho čaru. Katarské doktríny boli také bizarné a škodlivé spoločenskému poriadku, že politické a cirkevné autority mimo regiónu považovali za nutné to potlačiť. Najprv skúsili „mäkké“ metódy ako kázanie (dominikáni) a verejnú diskusiu, ale tieto apely na rozum sa ukázali ako nedostatočné a keď katari zavraždili pápežského legáta, ukázala sa potreba vojenského riešenia. Tak sa začala albigénska križiacka výprava – komplikovaný podnik poškvrnený niekoľkými excesmi, no zlo, proti ktorému bola zvolaná bolo obrovské a s obrovským šťastím (bitka pri Murete) sa podarilo zničiť toto toxické hnutie.

Čo bolo posolstvom katarskej viery? Presvedčenie, že svet je absolútne presiaknutý zlom. Nie ako hovorí kresťanská náuka o dedičnom hriechu, ale niečo oveľa temnejšie. Pre katarov nie je prirodzený poriadok výsledkom stvoriteľskej akcie dobrotivého Boha, z ktorého milosti sme sa pre vlastnú chybu sami vylúčili. Pre katarov je svet a prirodzený poriadok v prvom rade produkt zlej moci. A túto zlú moc stotožnili s Bohom Starého zákona, ktorého autoritu zavrhnuli. V katarskej koncepcii spásy nie je imperatívom prirodzený poriadok nejakým spôsobom vykúpiť/spasiť/napraviť, ale úplne sa od neho oslobodiť, a stať sa „Čistým“ (doslovný význam slova kатар).

Tí, ktorí boli k tomu najbližšie, boli známi ako Dokonalí a tí niesli celú ťarchu katarskej morálnej disciplíny. Jej hlavnou zložkou bolo zrieknutie sa manželstva a detí, ktoré považovali za zlé, pretože udržiavalo zlý prirodzený poriadok vecí. Mäso a mliečne výrobky boli zlé vzhľadom na ich spojitosť s plodením. Súkromné vlastníctvo bolo zlé. Trest smrti a vojna boli považované za skutočne nemorálne. Samovražda však bola nielen dovolená, ale aj odporúčaná tým, ktorí boli na ňu pripravení. Niekedy sa praktizovalo zabíjanie novorodencov. A ako ilustruje vražda pápežského legáta, katari sa uchýlili k násiliu, ak bolo treba ochrániť

samotné hnutie.

Od väčšiny prívržencov katarského hnutia sa však neočakávalo, že okamžite prijmú jeho prísnu etiku v jej celistvosti. Úplná abstinencia od sexu bola považovaná za ideál, sexuálne pôžitkárstvo bolo medzi veriacimi tolerované, pokiaľ neviedlo k plodeniu. Sexuálne praktiky takého druhu, pri ktorých nehrozilo otehotnenie, sa považovali za prípustné a extrémna zhýralosť bola často súčasťou katarského života. Zatiaľ čo Cirkev nabádala k plodnému sexu, katari sex povoľovali iba vtedy, keď nebol plodný.

Sv. Dominik necháva páliť katarské knihy

zdroj: wikimedia commons

Keďže Boh Starého zákona bol stotožnený s diablom, biblickí hrdinovia ako Abrahám a Mojžiš boli diabolskí agenti a skutky božieho súdu ako zničenie Sodomy a Gomory boli považované za zločinné vraždenie. Katari sa považovali za deti svetla, ale popri nich vždy žili tí, ktorí sa ženili a mali deti, uplatňovali sexuálnu zdržanlivosť mimo tohto kontextu, vlastnili majetok, jedli zvieratá, viedli vojny a udeľovali trest smrti, keď si to spravodlivosť a poriadok vyžiadali – takzvané Deti temnoty. Keďže tieto veci sú predpokladmi spoločenského poriadku zdravého rozumu, nie je prekvapením, že cirkevné aj politické authority pochopili, že katarstvo je radikálne podvratné voči tomuto poriadku a musí byť zničené.

Základné idey katarstva neboli ani pôvodné, ani s ním nezanikli. Ako sme uviedli vo väčšej podrobnosti tu <https://christianitas.sk/herezy-a-bludy-x-cast-mani-a-manicheizmus/>, katarský dualizmus možno vystopovať ku gnosticizmu, manicheizmu a paulicianizmu. Voegelin tvrdí a dá sa s ním súhlasiť, že dualizmus v čase po nástupe osvietenstva nadobudol nové, sekularizované a politické formy v ideológiách ako marxizmus a nacizmus. Kľúčový rozdiel je v tom, že tieto moderné politické formy gnosticizmu a manicheizmu preberajú v naturalistických pojmoch to, čo sa v stredoveku chápalo v náboženskej a metafyzickej rovine. Ak pre katarov je zdrojom všetkého zla starozákonný Boh, pre marxizmus je to súkromné vlastníctvo a pre nacizmus sú to Židia. Ak katar hľadá spásu v oslobodení ducha od materiálneho sveta, marxizmus hľadá spásu v zničení kapitalizmu a nastolení komunizmu a pre nacizmus je to konečné riešenie a Tisícročná ríša. Metafyzické pojmy sa preložili do pojmov fyzických.

Je dôležité poznamenať, že žiadna zo stredovekých alebo moderných variácií gnosticizmu a manicheizmu nepredstavuje pevný, dobre definovaný systém. Veď ani samotný manicheizmus a gnosticizmus nemajú pevný a systematický kánon ale variujú okolo dvoch či troch pevných tém, ktoré sa opakujú: presvedčenie, že existujúci poriadok vecí je zlý až do základov; objavná gnóza – poznanie, ktoré odhaľuje túto tragickú pravdu a radikálne prostriedky potrebné pre nápravu, manichejské rozdelenie ľudstva na dobrých a osvietených, ktorí prijímajú túto gnózu (pokrok, revolúciu, rasovú ideu, a pod.) a na zlých, ktorí sa jej bránia.

Runciman hovorí, že variácie na gnosticko-manichejský fanatizmus vznikajú za špecifických okolností. Keď bohatí a mocní vidia zisk v jeho propagácii a keď Cirkev upadla do natoľko skorumpovaného stavu, že nedokáže ponúknuť atraktívnu alternatívu. Feser upresňuje, že toto sú v najlepšom prípade nutné, ale nie postačujúce podmienky. Za skutočný dôvod považuje neochotu prijať realitu takú, aká je. Keď sú však tieto podmienky splnené, výsledok je dosť nákazlivý. Belloc poznamenáva: „Manichejské hnutie, kedykoľvek sa v dejinách objavilo, objavilo sa rovnako ako niektoré nákazlivé choroby ľudského tela. Prichádza, sotva viete odkiaľ. Objavuje sa v rôznych centrách, stupňuje sa a stáva sa napokon akýmsi skazonosným morom.“

Edward C. Feser

zdroj: wikimedia commons

Feser v eseji v *Catholic World Report* tvrdí, že takzvaný fenomén „woke“ (prebudenie), ktorý v posledných rokoch náhle nadobudol obrovský vplyv v západnej politike a kultúre, je treba chápať ako nový poryv gnosticko-manichejskej politiky.

Existuje charakteristická téza, že každodenný svet je úplne nasiaknutý zlom – „systémovým rasizmom“, „belošskou nadradenosťou“, „patriarchátom“, „normatívnou heterosexuálnosťou“, „transfóbiou“ a podobne. Tie sú všetky navzájom prepojené a vytvárajú dusivú štruktúru útlaku.

Nápravu, teda spásu, ponúka gnóza – poznanie –, ktoré vo forme kritickej rasovej teórie, feminizmu, rodových štúdií a pod. umožňuje adeptovi vnímať tento útlak tak, ako to iní nedokážu. Existuje manichejská priepasť medzi tými, ktorí sú osvietení touto gnózou a bezbožnými, ktorí jej odporujú.

Pri detailnom pohľade sa odhaľujú ďalšie znepokojujúce paralely najmä s katarstvom – ako bolo povedané vyššie, už nie v náboženskej, ale sekulárnej rovine. Napríklad fenomén „transgenderizmu“ poukazuje na odcudzenie sa od tela a od prirodzeného zmyslu sexu, ktoré nie je o nič menej radikálne ako katarská nenávisť k telesnosti a plodivej stránke sexuality. Pre katarov je telo temné väzenie, z ktorého iskra svetla, ktorá je skutočným Ja, hľadá oslobodenie. Tak je potom aj pre „trans“ osobu, jeho mužské telo (napríklad) uväznením jeho skutočného Ja, „trans ženy“ alebo nejakej inej z „nebinárnych rodových identít“. Katar,

ktorý nie je pripravený postúpiť do stavu Dokonalého, sa môže slobodne oddávať ukájaniu telesných chútok, dokonca až do krajnej zhýralosti, pokiaľ sa pri tom vyhne plodeniu.

U trans osoby možno pohlavné orgány odstrániť alebo prerobiť tak, aby reflektovali jej „skutočnú rodovú identitu“, ale tiež ich možno aj zachovať a používať nejakým spôsobom, ktorý uspokojí jej vládnucci sexuálny fetiš. A tak tu máme bizarné tvrdenia, že „trans žena“ je jednoducho „žena“, hoci trpí na rakovinu semenníkov, alebo že „trans muž“ je jednoducho „muž“, hoci môže menštruovať, pretože má maternicu a vaječníky.

Katarská nenávisť k telesnému životu a jeho plodeniu sa odráža aj v extrémnej environmentalistickej zložke wokeizmu, ktorá považuje ľudskú rasu za „rakovinu planéty“, a v normalizácii, ba dokonca v ich povýšení na istú sviatosť, potratov, eutanázie a bezdetnosti. Katarské odsudzovanie štátneho násillia v záujme dodržiavania zákona a poriadku nachádza paralelu vo výzvach na „zrušenie polície“ a ukončenie „trestajúceho štátu“. Katarské vyhýbanie sa mäsovým a mliečnym výrobkom nachádza paralelu v súčasnej móde moralistického vegánstva (v mene práv zvierat, udržateľnosti a podobne). Katarské odmietanie súkromného vlastníctva nachádza paralelu v odmietnutí presadzovania zákonov proti tulákom a krádežiam v obchodoch.

Ilustračný obrázok, zdroj: wikimedia commons

Podobne, ako to bolo v prípade katarov, aj rétorika wokeizmu znie na prvý pohľad pokojne a mierumilovne. Ale rovnako ako katari, aj veriaci woke ideológii praktizujú nátlak a dokonca násillie, keď to považujú za užitočné na presadzovanie svojej veci. Rôzne formy zastrašovania, nepokoje, rabovanie a dokonca okupovanie veľkých oblastí (ako v roku 2020 protest v Seattli a obliehanie budovy federálneho súdu v Portlande); blokovanie ciest, vandalizmus v múzeách a na verejných umeleckých dielach; mrzačenie tiel v mene „rodovej identity“; a presadzovanie „rodovej tranzície“ dokonca aj u malých detí, spolu s vnucovaním extrémnych ideologických osnov a to proti vôli rodičov.

Vo všeobecnosti je cieľom wokeizmu v podstate radikálne rozvrátenie normálneho ľudského života v mene paranoidného metafyzického klamu. Rovnako ako kedysi katarstvo, aj wokeizmus je dnes populárny medzi veľkou časťou bohatých a mocných. A podobne ako u katarstva, jeho vzostup bol uľahčený tým, že Cirkev je v stave takého rozpadu a rozvratu, že nie schopná poskytnúť účinnú protiváhu.

Profesor Feser týmto opisom vystihol podstatu tohto hnutia. Táto náboženská patológia sa v dejinách viackrát vrátila s rozličným menom – gnosticizmus, marcionizmus, manicheizmus, paulicianizmus, bogomilstvo, katarizmus alebo albigenizmus atď. Jedným z dôvodov je, že ide o nie veľmi koherentný a málo systematický súbor doktrín. Ide o zmes voľne súvisiacich tém a pojmov a tie sa prejavujú rozlične, v

závislosti od širšieho historického a kultúrneho kontextu.

Aj to sedí aj na woke ideológii. Nemá spoločné meno, na ktorom sa zhodli prívrženci i kritici. Ba označenie „woke“ používajú častejšie kritici hnutia. Iné používané označenia sú „politika identity“, „social justice warriors“ (bojovníci za sociálnu spravodlivosť), „politická korektnosť“ a iné, ale žiadne nezískalo všeobecné uznanie. Je tu tiež skutočnosť, že hnutie zahŕňa mnoho menších zložiek a ideológií, z ktorých každá sa často označuje aj pod viacerými menami – „antirasizmus“, „kritická rasová teória“, „postkolonializmus“, „LGBTQ“, „gender“, „transgender“, „feminizmus štvrtej vlny“ atď.

„Social justice warriors“

zdroj: flickr.com/Ivan Radic

Zdá sa však, že tento terminologický zmätok je čiastočne zámerný, je to taktika, ktorej cieľom je udržať kritikov hnutia v nerovnováhe.

Filozof John Searle charakterizoval túto taktiku ako „nálepkovanie“. Vezmite si napríklad nejaký poznatok zdravého rozumu, napríklad tvrdenie, že všetci máme myšlienky, túžby, pocity a iné duševné stavy. Je to natoľko očividne pravdivé, že tomu nevenujeme osobitnú pozornosť, a už vôbec o tom nepochybujeme. Ale súčasní materialistickí filozofi tomu dali nálepku „ľudová psychológia“, označili to za jednu z možných „teórií“ a potom sa pýtajú, či existuje nejaký dôvod domnievať sa, že „ľudová psychológia“ je správna a či neexistuje iná a lepšia „teória“. V skutočnosti naznačujú, že neexistujú žiadne také veci ako myšlienky alebo myslenie, čo však znie absurdne, takže diskusia sa zvyčajne vedie o tom, či prijať alebo neprijať „teóriu“ „ľudovej psychológie“. Prostredníctvom tohto manévru sa dá spochybníť to, čo sa inak zdá samozrejmé.

Woke často používa rovnakú taktiku. Vezmime si napríklad domnienku zdravého rozumu, že existujú dve pohlavia, muž a žena a že existujú preto, aby sa muži a ženy páрили a mali deti. Prostredníctvom nových označení ako „heteronormativita“ a „cisgender“ sa to, čo ľudské bytosti vždy považovali za základnú biologickú realitu, ukáže ako problematické a pochybné. Taktika síce nedáva žiadny logický dôvod pochybovať o zdravom rozume, ale rétoricky je veľmi účinná. Predpokladajme, že získa kritické množstvo ľudí, ktorí by to spochybnenie brali vážne a odsúdili tých, ktorí ešte zastávajú hypotézu dvoch pohlaví, ako bigotných ignorantov. Niet pochyb, že značný počet ďalších ľudí by tiež zobral túto absurditu vážne, jednoducho preto, že sa rozprúdila vášnivá diskusia a preto, že nechcú byť bigotnými ignorancami.

Vymýšľanie nálepiek je silným rétorickým nástrojom na napadnutie myšlienok, dokonca aj tých, o ktorých nemožno pochybovať. „Woke“ sa dá ľahko definovať ako paranoidné a bludné hyperrovnostárske myslenie, ktoré má tendenciu vidieť útlak a nespravodlivosť tam, kde neexistujú, alebo ich veľmi zveličovať tam, kde existujú.

Samotní prívrženci woke by nesúhlasili so žiadnou konkrétnou definíciou. Scholastickí filozofi vedia, existujú minimálne dva druhy definícií. „Nominálna definícia“ sa snaží zachytiť, ako slovo používajú tí, ktorí hovoria daným jazykom. „Reálna definícia“ sa snaží zachytiť nie spôsob, akým slovo používa väčšina rečníkov, ale skutočnú povahu veci, na ktorú sa slovo vzťahuje. Z tohto dôvodu reálna definícia nemusí sledovať používanie zachytené nominálnou definíciou. Napríklad reálna definícia „vody“ od chemika bude odkazovať na vodík a kyslík, hoci obyčajní ľudia, ktorí vedia správne použiť slovo „voda“, o vodíku a kyslíku nemusia nič vedieť. Ak definujeme „woke“ tak, ako sme to urobili vyššie, nesnažíme sa uviesť nominálnu definíciu, ale skôr to, čo sa javí ako jeho reálna definícia.

V každom prípade, ako sa sťažoval ľavicový spisovateľ Freddie deBoer, wokeisti sú v realite oddaní spoločnému súboru predpokladov a postojov, takže je z ich strany neúprimné predstierať, že toto slovo nezodpovedá žiadnemu skutočnému fenoménu.

Ilustračný obrázok, zdroj: wikimedia commons / flickr.com, Edward Kimmel

Wokeisti majú radi nálepkovanie na aspekty zdravého rozumu, aby ich spochybnil, ale odmietajú nálepkovanie svojich vlastných excentrických princípov. Cieľom je urobiť z wokeizmu pohyblivý cieľ, ktorý jeho nepriatelia nedokážu zasiahnuť.

Táto taktika sa uplatňuje nielen vtedy, keď vyznávači wokeizmu nepravdivo tvrdia, že woke je pravícový výmysel, ale aj vtedy, keď cynicky popierajú, že sa na školách vyučuje kritická rasová teória, alebo predstierajú, že ide len o vyučovanie histórie. A používa sa, keď trans aktivisti namietajú proti pojmom ako „transgenderizmus“ a „rodová teória“ napriek tomu, že vystihujú to, čo aktivisti presadzujú.

Takže woke, podobne ako jej gnosticko-manichejskí predchodcovia, nemá jedno zavedené meno a skrýva sa za mäťucím množstvom mien. Je to nábožensko-politická patológia, a môže byť vhodne označená ako „heréza s tisícmi tvármi“.

To, čo nás porovnanie s katarstvom učí o našej dnešnej situácii je, že intelektuálne a duchovné úsilie síce je nevyhnutnou súčasťou odporu voči wokeizmu, ale je nepravdepodobné, že to bude stačiť. Dominikáni boli pre duchovnú obnovu Cirkvi rozhodujúci a ich kázanie bolo veľmi účinné pri oslobodzovaní jednotlivých duší od ilúzií katarstva, ale na konci bola potrebná aj rozsiahla donucovacia moc štátu, aby túto herézu porazila.

Bude treba vojenskú intervenciu proti woke aktivistom? Možno áno, možno nie. V každom prípade však písanie kníh a článkov vyvracajúcich woke myšlienky a argumenty nestačí. Ich myšlienky a argumenty sú unifikovane nesprávne, ale mnohí ľudia aj tak zostávajú k nim pripútaní, pretože hlavná príťažlivosť woke ideológie nie je na úrovni intelektu. Feser ju identifikuje ako spaľujúcu závišť a odpor namierený proti prirodzenému poriadku vecí. Takáto patologická psychológia spôsobuje, že každé hnutie, ktorá je v nej založené, je obzvlášť militantné, nenávistné a nespôsobilé pre akékoľvek racionálne presvedčanie.

Je teda vážnou chybou považovať woke fanatizmus za obyčajnú bujarosť a zaobchádzať s jeho excesmi v rukavičkách. Nepokoje, rabovanie, vandalizmus, blokovanie ciest a iné formy bezprávia sa musia riešiť dôrazným policajným zásahom a prísnyimi trestami odňatia slobody.

Feser uzatvára svoju analýzu presvedčením, že je fatálne naivné považovať wokeizmus za jedno z mnohých politických hnutí a dopriať mu rovnaký rešpekt a rovnaký hlas. Treba k nemu pristúpiť tak, ako by sa malo pristupovať k nacizmu, bolševizmu, terorizmu a iným myšlienkam, ktoré ničia základnú sociálnu súdržnosť.

Treba ho úplne odstrániť zo školských osnov, z vládnych inštitúcií, ako aj z verejného diskurzu. Štát by ho nielenže nemal uprednostňovať, ale nemal by k nemu byť ani neutrálny. Vlády by mali aktívne pracovať na odstránení wokeizmu zo všetkých inštitúcií, nad ktorými majú moc alebo vplyv. Inak sa onedlho stane, že už žiadne vlády existovať nebudú a civilizácia sa ponorí do katarskej anarchie.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/woke-nova-tvar-starej-herezy/>